

Павлюк Леся,
студентка спеціальності 016 Спеціальна освіта,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Мовлення є однією з найважливіших психологічних функцій людини, в основі якої лежить використання знакової системи мови в процесі спілкування. Розвиток зв'язного мовлення в учнів з особливими освітніми потребами є ключовим завданням логопедичної практики. Формування мовленнєвої компетентності сприяє не лише академічному успіху, а й соціальній інтеграції та є важливим аспектом формування комунікативної компетентності дитини. Для учнів з особливими освітніми потребами цей процес часто ускладнений через різні порушення мовленнєвої діяльності, когнітивні труднощі, недостатній розвиток моторики та обмежену можливість соціальної взаємодії. За даними досліджень, порушення мовлення спостерігаються у значного відсотка дітей з особливими освітніми потребами, що впливає на їхню здатність до навчання, соціальної адаптації та емоційного розвитку. Сучасна освіта ставить перед логопедами та педагогами завдання забезпечити ефективну корекційну допомогу учням, використовуючи інноваційні методики та індивідуалізований підхід.

З огляду на впровадження інклюзивної освіти в Україні (Закон України «Про освіту», 2017), особливого значення набуває розробка сучасних технологій навчання, що сприятимуть розвитку зв'язного мовлення в дітей з особливими освітніми потребами та їхній успішній інтеграції в суспільство.

Сучасні підходи до розвитку зв'язного мовлення базуються на когнітивно-комунікативному, діяльнісному та особистісно-орієнтованому підходах.

Мовлення є основним засобом пізнання світу, спілкування та взаємодії з іншими людьми. Достатній рівень зв'язного мовлення дозволяє дитині виражати

свої думки, формувати запитання, встановлювати соціальні контакти та засвоювати навчальний матеріал.

Для дітей з особливими освітніми потребами мовленнєві труднощі можуть призводити до проблем із розумінням навчальних завдань та сприйняттям інструкцій, обмеженого кола спілкування та соціальної ізоляції, зниження самооцінки та труднощів у встановленні міжособистісних відносин.

Розвиток зв'язного мовлення позитивно впливає не лише на академічні досягнення дитини, а й на її соціальну адаптацію, впевненість у собі та загальний психоемоційний стан [1]. Саме тому сучасні логопедичні методики спрямовані не лише на корекцію звуків мови чи граматичної правильності, а й на формування навичок зв'язного висловлювання та комунікації в реальних життєвих ситуаціях.

Зв'язне мовлення – це складний мовленнєвий процес, який передбачає послідовне, логічне, граматично правильне та комунікативно доречне висловлювання думок [1]. Воно забезпечує передачу та сприйняття інформації, є основою навчальної діяльності та соціальної взаємодії.

Основними структурними компонентами зв'язного мовлення виділяють змістовність – наявність конкретної теми та чітке вираження головної думки [3]; логічність і послідовність – відповідність причинно-наслідковим зв'язкам [6]; граматична правильність – дотримання морфологічних та синтаксичних норм [4]; фонетична оформленість – правильна вимова, інтонація, наголос та паузи [3]; комунікативність – уміння орієнтуватися на слухача та коригувати своє мовлення відповідно до ситуації [5].

Отже, в учнів з особливими освітніми потребами цей процес ускладнений через порушення мовленнєвої діяльності, знижену пам'ять, труднощі з концентрацією уваги та моторикою мовлення.

Згідно з дослідженнями, основними принципами корекційної роботи є: індивідуалізація підходу, опора на збережені функції, використання багатоканальної (мультимодальної) стимуляції мовлення та поступове ускладнення мовленнєвого матеріалу.

До сучасних підходів розвитку зв'язного мовлення можна віднести комплексний підхід, який поєднує традиційні і сучасні методики та дозволяє забезпечити всебічний розвиток мовленнєвих навичок. До основних напрямів включають: лінгвістичний підхід (спрямований на формування граматично правильного мовлення); когнітивно-комунікативний підхід (розвиток зв'язного мовлення через мислення і соціальну взаємодію); інтегративний підхід (поєднання логопедії, психології, нейропсихології та педагогіки).

Ігровий підхід для використання рольових ігор, сюжетно-рольових вправ, театралізації сприяє розвитку мовлення у дітей в природному середовищі. Гейміфікація робить процес навчання цікавим і мотивуючим.

Нейропсихологічний підхід також один із сучасних варіантів розвитку зв'язного мовлення. Даний підхід ґрунтується на стимуляції мовленнєвих зон мозку через розвиток дрібної моторики, сенсорної інтеграції, зорово-просторового сприйняття.

Щодо сучасних технологій у логопедії, можна виокремити цифрові технології: логопедичні мобільні додатки, віртуальна та доповнена реальність, комп'ютерні логопедичні програми.

Методичні підходи та інноваційні методи включають методики розвитку зв'язного мовлення за допомогою сенсорної стимуляції, методика «Розвиток зв'язного мовлення через казкотерапію», методики «Мовленнєвий театр».

Отже, розвиток зв'язного мовлення в сучасній логопедії ґрунтується на комплексному підході, використанні цифрових технологій та інноваційних методик. Використання новітніх технологій і міждисциплінарного підходу значно підвищує ефективність корекційної роботи та сприяє швидшій адаптації дітей із мовленнєвими порушеннями.

Отже, сучасні підходи до розвитку зв'язного мовлення в учнів з особливими освітніми потребами базуються на використанні комплексних методик, які включають ігрові, технологічні, нейропсихологічні та інтерактивні методи. Комбінування традиційних та інноваційних підходів дозволяє значно підвищити ефективність логопедичної роботи.

Список використаних джерел

1. Москальова О.В. (2021). *Використання мультимедійних засобів у логопедичній практиці*. Київ: Освіта. 2021. С. 45.
2. Ніщева Н.В. (2017). *Корекційна робота з дітьми, які мають мовленнєві порушення*. Харків: Ранок. 2021. 134 с.
3. Сергієнко О.П. *Психолого-педагогічні аспекти розвитку мовлення у дітей з ООП*. Київ: Освіта, 2019. 78 с.